

Impressie van het 2de Nationale Bosdebat Houtoogst: natuurlijk ?!

Op 7 mei 2003 is bij Alterra in Wageningen het 2de Nationale Bosdebat gehouden, met als onderwerp "Houtoogst: natuurlijk?!". De aanleiding voor dit onderwerp is de actuele discussie over houtoogst. De houtprijs is laag, de Flora en Faunawet legt beperkingen op, het publiek komt vaak in opstand als er bomen worden omgezaagd. Het is de vraag of er onder deze omstandigheden nog wel redenen zijn om hout te oogsten. Daar komt bij dat verstoring en verontrusting van de natuur tijdens de oogstwerkzaamheden voor velen een belangrijke reden vormen af te zien van oogst. Keerzijde is dat de vraag naar hout beduidend groter is dan het aanbod uit het Nederlandse bos. Het lijkt er echter op dat de landelijke politiek minder waarde hecht aan het Nederlandse hout. Doel van het Nationale Bosdebat is aandacht te vragen voor dergelijke maatschappelijk relevante onderwerpen uit de sector (bos en natuur) door discussie te voeren met betrokkenen uit de sector en met studenten van de bos- en natuurbeheer-opleidingen. Om de verschillende invalshoeken te belichten werden korte presentaties verzorgd door Tom Bade (Kritisch Bosbeheer), Janine Pijl (Gelders Landschap), en Rino Jans (Unie van Bosgroepen). Het

programma werd geopend door prof. Wim van Vierssen, directeur van de Kenniseenheid Groene Ruimte van Wageningen Universiteit en Researchcentrum, die optrad als gastheer van het debat.

Inleidingen

Janine Pijl van het Geldersch Landschap stelde in haar inleiding dat landgoedbossen, houtakkers en multifunctioneel bos uitstekend geschikt zijn om hout te oogsten, en dat op een verantwoorde manier, zoals onder het FSC-keurmerk. In multifunctionele bossen kan, door aansturen van natuurlijke processen, zowel goed hout worden geproduceerd als ook de natuurwaarde en -beleving worden vergroot. Die mogelijkheden zijn groter dan we dertig jaar geleden voor mogelijk hadden gehouden, volgens Pijl. Ook uit bos met functie natuur kan en moet hout geogst te worden; het Nederlandse bos is er "rijp" voor, "kwaliteit groeit om de hoek". Met goede plannen, uitgewerkt voor cyclische perioden van tien jaar, kan op een verantwoorde manier de natuurwaarde van het bos worden bevorderd, de kwaliteit van de productie worden verhoogd en de beheerbaarheid worden bevorderd. Kwaliteit, zo stelde ze, is daarbij een sleutelbegrip: zoals voor de hele primaire productie in Nederland geldt, is ook voor het hout "kwaliteit" het parool, dus geen bulk. Goede organisatie van de keten is daarvoor nodig. Daarbij is het noodzakelijk, als houtconsumenten, ook ons steentje als houtproducenten bij te dragen.

Tenslotte moeten we het belang van locale, ambachtelijke kennis op het gebied van houtoogst en -verwerking onderkennen. Dergelijke kennis gaat verloren indien we geen hout meer zouden oogsten. Geen hout willen oogsten is, volgens Pijl, "asociaal".

Rino Jans van de Unie van Bosgroepen begon met te constateren dat de bosbouwsector zich rond de houtoogst-discussie in de hoek heeft laten dringen. Houtproductie in Nederland voldoet aan alle maatschappelijke normen van duurzaam en milieuvriendelijk ondernemen, op dit moment draagt éénderde deel van het Nederlandse bos reeds het door WNF en Greenpeace goedgekeurde FSC-keurmerk. Houtproductie en -oogst horen derhalve niet thuis in het klaagdenbankje. Daarbij komt dat het draagvlak voor houtoogst groter is dan het lijkt! Volgens Jans is er weliswaar weerstand tegen houtoogstwerkzaamheden (vogelwerkgroepen bijvoorbeeld), maar dat is incidenteel en lokaal. Door middel van goede communicatie zijn problemen en weerstanden grotendeels te voorkomen. Een krachtige bijval voor houtoogst door overheden, maatschappelijke organisaties en het grote publiek ontbreekt echter. De bosbouwsector zou daarom assertiever nut en noodzaak van houtoogst moeten uitdragen. Vanuit economisch perspectief gereedeneerd is de financiële prikkel voor houtoogst echter niet groot, stelde Jans. De houtprijzen blijven achter bij de stijgende kosten (loonkosten, voorzorg flora en fauna), de hoeveelheid romp-

slomp wordt groter (communicatie, draagvlak), de houtprijzen zijn niet te beïnvloeden (wereldmarkt) en de mogelijkheden van kostenbesparing (o.a. mechanisatie) zijn beperkt. Mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering zijn er wel, maar er komt heel wat bulk vrij voordat er kwaliteit geleverd wordt. De situatie voor rondhoutexploiterende en rondhoutverwerkende bedrijven in Nederland is daardoor zorgelijk: op bedrijfsniveau is houtproductie geen rendabele activiteit meer. Het is niet uitgesloten dat er in de toekomst een situatie ontstaat waarin het oogsten van het hout meer kost dan het oplevert. Wie in de toekomst de bossamenstelling wil bijsturen via oogst zal daarvoor mogelijk sponsors moeten zoeken, bijvoorbeeld uit de hoek van natuurbehoud of recreatie. Anderzijds is het evenmin uitgesloten dat het economisch perspectief voor houtproductie op termijn juist zal verbeteren, aangenomen dat het hout als vernieuwbare en milieuvriendelijke grondstof een marktvoordeel ten opzichte van andere grondstoffen kan verwerven.

Welke kant de ontwikkeling op zal gaan en op welke termijn deze zich zal voltrekken is niet te voorspellen. Maar twee zaken zijn wél duidelijk:

- Wachten op betere tijden heeft geen zin. Één vogel in de hand is altijd beter dan tien in de lucht.
- Ophouden met oogsten leidt tot een versterking en versnelling van de neerwaartse spiraal, omdat het voortbestaan van de rondhoutketen in gevaar komt.

Tom Bade van Kritisch Bosbeheer startte met een prikkelend "Les forests précédent les peuples et les deserts les suivent" (vrij vertaald als "het bos ging de mens voor, en die wordt op zijn beurt opgevolgd door de woestijn"). Dit als opstapje naar de

Het Nationale Bosdebat 2003

HOUTOOGST; NATUURLIJK?!

7 mei 2003
VAN 14.30 TOT 17.30 UUR
KANTINE ALTERRA
DROEVENDAALSESTEEG 3
GEBOUWNUMMER 100
TE WAGENINGEN
GRATIS DEELNAME

WWW.KNBV.NL

**HET NATIONALE
BOSDEBAT** **KNBV**

ORGANISATIE: KNBV, MICHEL HOUTZAGERS, HANK BARTELINK (WU),
JOAN DE VRIES (LARENSTEIN), GERARD DE BAAIJ (MBCS)

vraag: is beheerd bos ook natuur? Antwoorden daarop zullen naar mening van Bade verschillen, afhankelijk van uit welk perspectief (ecologie, economie) geken wordt. Het probleem is uiteindelijk niet houtoogst, het probleem is het kunnen uitleggen waarom houtoogst noodzakelijk is. En de realisering dat het vraagstuk waar je welke activiteiten ontplooid een cruciale rol speelt in dergelijke discussies. Volgens Bade moet men onderscheid maken naar te conserveren natuurgebieden enerzijds en naar nieuw aan te leggen bosge-

bieden bestemd voor o.a. oogst anderzijds. Hij introduceerde het begrip "Natuurlijke bosbouw", hetgeen impliceert:

- Geen hout aan natuurgebieden onttrekken,
- Maar bos- en natuurgebieden aanleggen om daar hout te oogsten.

Houtoogst is zeer nodig, maar zou op specifieke, namelijk nieuwe, locaties moeten plaatsvinden. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is het behoud van het vakmanschap en de opgedane kennis. Tegelijkertijd zal een der-

gelijke benadering volgens Bade leiden tot het vergroenen van de wereld. De bosbouwers zouden, zich een ander motto moeten aanmeten: "Les deserteurs destruisent la nature et les forestiers la restaurent", ofwel "Tuig vernietigt de natuur, bosbouwers herstellen haar".

Tenslotte pleitte Bade ervoor meer gebruik te maken van de expertise in de Nederlandse bosbouwsector: waarom zouden we mondiaal niet bekend kunnen staan om onze aanpak van duurzaam bosbeheer?

Discussies

De discussies volgend op de inleidingen alsmede de plenaire slotdiscussie lieten over het algemeen een vrij eenduidig beeld zien. Men kon zich vinden in de in alle bijdragen terug te horen mening dat houtoogst moet kunnen. Enigzins verrassend was dat wel. Enkele deelnemers kregen bijvoorbeeld op van de reactie van het Geldersch Landschap ("geen hout oogsten is associiaal"). Het Geldersch Landschap kent enerzijds terreinen met een natuur-/landschappelijke functie en anderzijds terreinen met een cultuur-historische functie. Pijl maakte duidelijk dat op deze laatste terreinen houtoogst een gegeven bij het Geldersch Landschap is. Waarbij kwaliteit (in tegenstelling tot bulkhout) voorop staat, onder meer t.b.v. restauratie van eigen gebouwen. In de discussie werd er echter op gewezen dat het onvermijdelijk is dat bij de gemiddelde dunning ca. 50% van de massa uit bulkhout bestaat. Ook kwam in de discussie het belang van goede communicatie naar voren. Voor het Geldersch Landschap speelt dit met name in de stedelijke om-

geving. In de discussie bleek dat velen die noodzaak onderschrijven, echter niet alleen in urbane omstandigheden: een eerlijke en open communicatie met het publiek is onontbeerlijk voor het geaccepteerd krijgen van houtoogst.

De bosbouwsector zou assertiever nut en noodzaak van houtoogst moeten uitdragen, ook al is vanuit economisch perspectief geredeneerd de financiële prikkel voor houtoogst niet groot, aldus Jans. Deze opmerking maakte met name in de hoek van de houthandelaren de tongen los. Men wacht al jaren op betere prijzen, en de suggestie van Jans een en ander te nemen zoals het is, viel daar niet in goede aarde. Wel was er brede instemming met zijn standpunt dat hout en houtoogst intensiever en beter gepromoot moeten worden, een product om trots op te zijn. De sector voert geen goede P.R. in dezen.

Met het uitnodigen van Kritisch Bosbeheer was gehoopt, geheel in stijl, op een kritisch geluid. Dat was er in zekere zin ook; zo pleitte Bade ervoor om in het gehele EHS-gebied houtteelt (houtproductie met winstoogmerk) te verbieden. Anderzijds stelde Bade echter voor om houtoogst wel degelijk toe te staan, zij het alleen op daarvoor nieuw in te richten locaties zoals verlaten landbouwgronden. Houtoogst an sich bleek daarmee niet ter discussie te staan, maar wel de voorwaarden waaronder dit zou moeten plaatsvinden. Overigens, op de vraag hoe het dan verder zou moeten met de nieuwe bossen wanneer deze eenmaal oud (en mooi, en met veel natuur) gewor-

den zouden zijn, werd niet ingegaan. Baade trok in zijn verhaal de parallel met eigen activiteiten in het buitenland (o.a. Costa Rica), waarbij financieel aan de afgrond verkerende teakplantages beheerstechnisch worden ondersteund. De bedoeling is om na herstel de helft van die plantages weer terug te geven aan de natuur. In de discussie werd erop gewezen dat dit een schijnbescherming kan zijn: niets garandeert de ongestoorde bosontwikkeling. En het is de vraag of die beschermde status, zowel in bijvoorbeeld Costa Rica als in Nederland, haalbaar is wanneer de vraag naar hout blijft toenemen. De discussie over functiescheiding versus multifunctionaliteit werd slechts even aangestipt, maar blijkt ook in dit verband een interessant item.

Concluderend

Houtoogst is (weer) een hot issue in bos- en natuurbeherend Nederland. Van politiek tot beleid, beheer en praktijk spelen vraagstukken en discussies. In dit bosdebat kwam als overheersende mening naar voren dat houtoogst als activiteit niet het punt van discussie is: houtoogst zou moeten kunnen of wordt zelfs noodzakelijk geacht. Veel meer aandacht moet geschonken worden aan communicatie met de maatschappij en tussen de verschillende delen van de sector (bijvoorbeeld beleid versus beheer), zodat nut en noodzaak van houtproductie helder en eenduidig over het voetlicht kunnen worden gebracht. Jans merkte terecht op dat houtproductie niet thuis hoort in het beklagdenbankje. De kunst is nu om door middel van adequate communicatie uit dat bankje te blijven.